

ISSN (Print) 2616-678X
ISSN (Online) 2663-1288

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Серия **ФИЛОЛОГИЯ**
PHILOLOGY Series

№3(132)/2020

1995 жылдан бастап шығады

Издается с 1995 года

Founded in 1995

Жылына 4 рет шығады

Выходит 4 раза в год

Published 4 times a year

Нұр-Сұлтан, 2020

Nur-Sultan, 2020

Нур-Султан, 2020

Бас редакторы **Дихан Қамзабекұлы**
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА академигі, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан,
Қазақстан

Бас редактордың орынбасары **Шолпан Жарқынбекова**
филология ғылымдарының докторы, проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Редакция алқасы

Аскер оғлы Рамиз	ф.ғ.д., проф., Баку мемлекеттік университеті, Баку, Әзірбайжан
Ақматалиев Абдылдажан	ф.ғ.д., проф., Қырғызстан Ұлттық ғылым академиясы, Бішкек, Қырғызстан
Аймұхамбет Жанат	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Бахтикиреева Улдана	ф.ғ.д., проф., Ресей халықтар достығы университеті, Мәскеу, Ресей
Беженару Людмила	ф.ғ.д., проф., Яссы мемлекеттік университеті, Яссы, Румыния
Бейсембаева Жанаргүл	ф.ғ.к., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Біжкенова Айгүл	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Жақыпов Жантас	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Журавлева Евгения	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Жан Динжиң	PhD, проф., Миньцзу университеті, Пекин, Қытай
Ескеева Мағрипа	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Ержласун Гүлжанат	PhD, проф., Хаджи Байрам Вели университеті, Анкара, Түркия
Қасқабасов Сейіт	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Негимов Серік	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Нұрғали Қадиша	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Нуриева Фануза	ф.ғ.д., проф., Қазан федералды университеті, Қазан, Татарстан, РФ
Райхл Карл	ф.ғ.д., проф., Бонн университеті, Бонн, Германия
Рахманов Носимхан	ф.ғ.д., проф., Ә. Науаи атындағы Ташкент өзбек тілі және әдебиеті мемлекеттік университеті, Ташкент, Өзбекстан
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф., Тіл және халықаралық білім бойынша бірлескен ұлттық комитеті, Вашингтон, АҚШ
Сәтенова Серіккүл	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Тәжібаева Сәуле	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Тұрысбек Рақымжан	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Хисамитдинова Фирдаус	ф.ғ.д., проф., Уфа федералды зерттеу орталығы, Уфа, Башқұртстан, РФ
Чернявская Валерия	ф.ғ.д., проф., Лингводидактика жоғары мектебі, Санкт-Петербург, Ресей
Шәріп Амантай	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Шәріпова Гүлбану	ф.ғ.к., доцент м.а., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Экиджи Метин	PhD, проф., Эгей университеті, Измир, Түркия
Янковски Хенрих	PhD, проф., А. Мицкевич атынд. Польша университеті, Познань, Польша

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қ. Сәтбаев к-сі, 2, 402 каб.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Журнал менеджері: Базылхан Г.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Меншіктенуші: «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» Коммерциялық емес акционерлік қоғам

ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27.03.2018 ж. №16996-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.

Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 9 дана. Басуға 09.09.2020 ж. қол қойылды.

Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 13/1,

тел.: +7(7172)709-500 (ішкі 31-413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief Dikhan Kamzabekuly

Doctor of philology, academician of NAS RK, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Deputy Editor-in-Chief Zharkynbekova Sholpan

Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Editorial board

Asker ogly Ramiz	Doctor of philology, Prof., Baku State University, Baku, Azerbaidzhan
Akmataliyev Abdildajan	Doctor of philology, Prof., National Academy of science of KR, Bishkek, KR
Aimukhambet Zhanat	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Bakhtikireeva Uldanai	Doctor of philology, Prof., RUDN University, Moscow, Russia
Beisembayeva Zhanargul	Can. of philology, L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Bezhenaru Lyudmila	Doctor of philology, Prof., University UAIC, Iasi, Romania
Bizhkenova Aigul	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Chernyavskaya Valeriya	Doctor of philology, Prof. Higher school of linguodidactics and translation, Saint Petersburg, Russia
Erzhiasun Güljanat	PhD, Prof., Hasi Bayram Veli University, Ankara, Turkey
Yeskeyeva Magripa	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Henryk Jankowski	PhD, Prof., Adam Mickiewicz University, Poznan, Poland
Kaskabassov Seit	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Khislamitdinova Firdaus	Doctor of philology, Prof., UFRK RAS, Ufa, Bashkortostan, RF
Metin Ekiji	PhD, Prof., Ege University, Izmir, Turkey
Negimov Serik	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Nurgali Kadisha	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Nurieva Fanuza	Doctor of philology, Prof., Kazan Federal University, Kazan, Tatarstan, RF)
Reichl Karl	Doctor of philology, Prof., University of Bonn, Bonn, Germany
Rakhmanov Nasimhon	Doctor of philology, Prof., Tashkent State University of Uzbek language and literature, Tashkent, Uzbekistan
Rivers William Patrick	PhD, Prof., Joint national Committee on languages and international education, Washington, USA
Satenova Serikkul	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Sharip Amantay	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Sharipova Gulbanu	Can. of philology, as. Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Tazhybayeva Saule	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Turysbek Rakymzhan	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Zhakypov Zhantas	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Zhang Dingjing	PhD, Prof., Minzu University of China, Beijing, China
Zhuravleva Yevgeniya	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan

Editorial address: 2, Satbayev str., of. 402, Nur-Sultan, Kazakhstan, 010008

Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Managing Editor: Bazylkhan G.

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University PHILOLOGY Series

Owner: Non-profit joint-stock company «L.N. Gumilyov Eurasian National University»

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan. Registration certificate No 16996-Ж from 27.03.2018

Periodicity: 4 times a year Circulation: 9 copies. Signed in print: 09.09.2020

Address of printing house: 13/1 Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-413)

© L.N. Gumilyov Eurasian National University

Главный редактор **Дихан Камзабекулы**
доктор филологических наук, академик НАН РК, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Зам. главного редактора **Шолпан Жаркынбекова**
доктор филологических наук, проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Редакционная коллегия

Аскероглы Рамиз	д.ф.н., проф., Бакинский государственный университет, Баку, Азербайджан
Акматалиев Абдылдажан	д.ф.н., проф., Национальная академия наук КР, Бишкек, Киргизия
Аймухамбет Жанат	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Бахтикиреева Улданай	д.ф.н., проф. Российский университет дружбы народов, Москва, Россия
Беженару Людмила	д.ф.н., проф. Ясский государственный университет, Яссы, Румыния
Бейсембаева Жанаргуль	к.ф.н., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Бижкенова Айгуль	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Жакыпов Жантас	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Жан Динжин	PhD, проф., Китайский университет Миньцзу, Пекин, Китай
Журавлева Евгения	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Ескеева Магрипа	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Ержласун Гульжанат	PhD, проф. Университет Хаджи-Байрам Вели, Анкара, Турция
Каскабасов Сеит	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Негимов Серик	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Нургали Кадиша	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Нуриева Фануза	д.ф.н., проф., Казанский федеральный университет, Казань, Татарстан, РФ
Райхл Карл	д.ф.н., проф., Боннский университет, Бонн, Германия
Рахманов Насимхон	д.ф.н., проф., Ташкентский государственный университет узбекского языка и литературы имени А. Навои, Ташкент, Узбекистан
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф., Совместный Национальный комитет по языкам и международному образованию, Вашингтон, США
Сатенова Сериккуль	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Тажibaева Сауле	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Турьбек Рахимжан	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Хисамитдинова Фирдаус	д.ф.н., проф., УФИЦ РАН, Уфа, Башкортостан, РФ
Чернявская Валерия	д.ф.н., проф., Высшая школа лингводидактики и перевода, Санкт-Петербург, РФ
Шарип Амантай	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Шарипова Гульбану	к.ф.н., и.о. доцента, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Экиджи Метин	PhD, проф., Эгейский университет, Измир, Турция
Янковский Хенрих	PhD, проф., Университет имени Адама Мицкевича в Познани, Познань, Польша

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 402
Тел.: +7(7172) 709-500 (вн. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Менеджер журнала: Базылхан Г.

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ФИЛОЛОГИЯ
Собственник: Некоммерческое акционерное общество «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева»

Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16996-Ж от 27.03.2018 г.

Периодичность: 4 раза в год. Тираж: 9 экземпляров. Подписано в печать 09.09.2020 г.

Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: +7(7172)709-500 (вн. 31-413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

Фольклор және әдебиеттану

<i>Абдуова Б.С., Асанова Ұ.О.</i> Ұлттық дүниетанымдағы бөрілік рух сабақтастығы.....	8-17
<i>Әбсадық А.А., Қабылдинов З.Е.</i> Ахмет Байтұрсынұлы ғұмырнамасындағы Орынбор кезеңі: кейбір беймәлім мәліметтер мен деректер (ғылыми-танымдық экспедиция материалдары бойынша)	18-27
<i>Исламбаева З.У.</i> 1916 жылғы ұлт-азаттық көтерілістің драматургияда бейнеленуі	28-35
<i>Құрманғали Г.Қ.</i> Құранның ортағасырлық әдеби жәдігерлерге ықпалы	36-43
<i>Рахмонов Н.</i> Ежелгі Орталық Азия халықтарындағы рухани үдеріс тамырлары.....	44-50
<i>Шәріп А.</i> Қазақ поэзиясындағы Сарыарқа бейнесінің идеялық-көркемдік эволюциясы мен трансформациясы	51-59

Лингвистика және әдістеме

<i>Ашинова К.А.</i> Қысқарған және біріккен дипломатиялық терминдер	60-65
<i>Балтабаева Ж.Қ., Бияздықова Ә.Ә.</i> М. Жұмабаев шығармаларындағы «бақыт» базалық концептісінің мағыналық-ақпараттық өрісін айқындайтын тілдік бірліктер	66-74
<i>Ескеева М., Алашбаева Ж.</i> Орта ғасыр түркі мақал-мәтелдеріндегі адами қасиеттер көрінісі: салыстырмалы-тарихи талдау	75-85
<i>Құрманбайұлы Ш., Әділов М.Е.</i> Абай тіліндегі көнерген сөздер.....	86-97
<i>Құсайынова Ж.</i> Транспозицияланған құрылымдардың контекстік-модалдік қызметі	98-103
<i>Личман Е.Ю., Черняева И.В.</i> Қазақстан және Ресей әдебиетшілері, суретшілері шығармашылығында «жол/сапар» сарынының түсіндірілуі	104-122
<i>Орманова А.Б., Анафинова М.Л.</i> Ассоциативті эксперимент шеңберіндегі тілдік интерференция.....	123-132
<i>Садирова К., Әбдірова Ш.</i> Идеологиялық дискурс және ықпалдастық мәселесі.....	133-141

Contents

Folklore and Literary Studies

<i>Abduova B.S., Assanova U.O.</i> Legacy of the Wolf Spirit in the National Worldview	8-17
<i>Absadyk A.A., Kabuldinov Z.E.</i> Orenburg Period in Akhmet Baitursynuly's Biography: Some Unknown Archival Sources (based on materials of scientific and educational expedition).....	18-27
<i>Islambayeva Z.U.</i> Representation of the 1916 National Liberation Movement in Drama.....	28-35
<i>Kurmangali G.K.</i> Influence of the Koran on Middle Ages Literary Monuments	36-43
<i>Rakhmonov N.</i> Sources of Spiritual Processes Among Ancient Peoples of Central Asia	44-50
<i>Sharip A.</i> Ideological and Literary Evolution and Transformation of Saryarka image in the Kazakh Poetry	51-59

Linguistics and methodics

<i>Ashinova K.A.</i> Abbreviated and Combined Diplomatic Terms.....	60-65
<i>Baltabaeva Zh.K., Biyazydykova A.A.</i> Linguistic Units Determining the Semantic- Informational Field of the Basic Concept "Happiness" in M. Zhumabayev's Works.....	66-74
<i>Eskeyeva M., Alashbayeva Zh.</i> Representation of Human Qualities in Proverbs and Sayings of Turks of the Middle Ages: Comparative and Historical Analysis	75-85
<i>Kurmanbaiuly Sh., Adilov M.</i> Archaisms in Abay's Writing	86-97
<i>Kussaiynova Zh.</i> Context-Modal Functioning of Transposition Structures	98-103
<i>Lichman E.Yu., Chernyaeva I.V.</i> Interpretation of the «Path/Road» Motive in Works of Writers and Artists of Kazakhstan and Russia.....	104-122
<i>Ormanova A.B., Anafinova M.L.</i> Linguistic Interference in Terms of Associate Experiment	123-132
<i>Sadirova K., Abdirova Sh.</i> Ideological Discourse and Integration Issue	133-141

Содержание

Фольклор и литературоведение

<i>Абдуова Б.С., Асанова У.О.</i> Преемственность волчьего духа в национальном мировоззрении	8-17
<i>Абсадык А.А., Кабульдинов З.Е.</i> Оренбургский период в биографии Ахмета Байтурсынулы: некоторые неизвестные архивные источники (по материалам научно-познавательной экспедиции).....	18-27
<i>Исламбаева З.У.</i> Отражение национально-освободительного восстания 1916 года в драматургии.....	28-35
<i>Қурманғали Г.К.</i> Влияние Корана на литературные памятники средневековья	36-43
<i>Рахмонов Н.</i> Источники духовных процессов среди древних народов Центральной Азии.....	44-50
<i>Шарип А.</i> Идеино-художественная эволюция и трансформация образа Сарыарки в казахской поэзии.....	51-59

Лингвистика и методика

<i>Ашинова К.А.</i> Сокращенные и комбинированные дипломатические термины....	60-65
<i>Балтабаева Ж.К., Бияздыкова А.А.</i> Лингвистические единицы, определяющие семантико-информационное поле базового концепта «счастье» в произведениях М. Жумабаева	66-74
<i>Ескеева М., Алашбаева Ж.</i> Репрезентация человеческих качеств в пословицах и поговорках тюрков средневековья: сравнительно-исторический анализ.....	75-85
<i>Қурманбайұлы Ш., Адилов М.Е.</i> Архаизмы в языке Абая.....	86-97
<i>Кусаинова Ж.</i> Контекстно-модальное функционирование транспозиционных структур	98-103
<i>Личман Е.Ю., Черняева И.В.</i> Интерпретация мотива «путь/дорога» в творчестве литераторов, живописцев Казахстана и России	104-122
<i>Орманова А.Б., Анафинова М.Л.</i> Языковая интерференция в рамках ассоциированного эксперимента.....	123-132
<i>Садирова К., Абдирова Ш.</i> Идеологический дискурс и проблема интеграции	133-141

ХҒТАР 16.21.07

Ж.Қ. Балтабаева¹, Ә.Ә. Бияздықова²

¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы, Қазақстан

²Т. Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясы,
Алматы, Қазақстан

(E-mail: baltabaevazhanalik@mail.ru¹, biyazydykova@mail.ru²)

**М. Жұмабаев шығармаларындағы «бақыт» базалық концептісінің
мағыналық-ақпараттық өрісін айқындайтын тілдік бірліктер**

Аңдатпа. Мақалада ақын Мағжан Жұмабаев жырларындағы «бақыт» базалық концептісін құрайтын мағыналық-ақпараттық өрістер айқындалып, оларды анықтайтын тілдік модельдерге талдау жасалып, тілдік бірліктердің когнитивтік құрылымы ажыратылды. Мағжан өлеңдерін талдау барысында «бақыт» базалық концептісін құрайтын он мағыналық-ақпараттық өріс сұрыпталып алынды. Осы концептіні құрайтын мағыналық-ақпараттық өрістер жеке-жеке талданып, оларды айшықтап тұратын тілдік бірліктер мен когнитивтік құрылымдар жүйеленді. Талдау барысында ақынның бақыт танымы туралы жеке пайымы, суреттеп бейнелеуі, өзіндік стилі анықталды. Сол кезеңдегі саясат, қоғамның хал-ахуалы, жалпы ХХ ғасыр басындағы қазақ халқының тағдыры қандай болды деген бейне (картина) ақын жырларынан нақты көрініс тапқан. Олар, әсіресе, бақыт ұғымы аясында анық байқалады.

Түйін сөздер: когнитивті тіл білімі, концепт, таным, бақыт, ақын, тілдік бірлік, когнитивтік құрылым.

DOI : <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2020-132-3-66-74>

Түсті:10.12.19 / Қайта түзетілді: 01.06.20 / Жарияланымға рұқсат етілді: 09.09.20

Кіріспе. Заманауи ақпараттар толассыз дамыған бүгінгі қоғамда рухани жаңғыруды өзіне мақсат тұтқан қазақ халқының дүниетанымы мен ұлттық ой-санасының өркендеп-өсуінде рухани құндылықтардың алар орны ерекше. Қазіргі қазақ қоғамындағы әлеуметтік, экономикалық, саяси және мәдени өзгерістер мен жаңғырулардың үдерісі бұл мәселенің маңыздылығын арттыра түсуде. Сүйіспеншілік, қамқорлық, қайырымдылық, ізгілік, мейірім, еңбек, денсаулық, отбасы, саяхат адамның өзін бақытты сезінуіне көмектесе алады. Бүгінгі күні көпшілік үшін бақыт ақша және байлыққа айналып, бақыт ұғымы ұсақталып барады. Осы орайда, рухани құндылықтардың ұлттық негіздерін бүгінгі қоғамдағы қатынастар талабына сай бейімдеу, оны рухани өмірдің ажырамас өзегіне айналдыру тек философиялық, дүниетанымдық, әлеуметтік, саяси мәселе ғана емес. Сонымен қатар, ол танымдық тіл білімі (когнитивті лингвистика, психолінгвистика, лингвомәдениеттану) аясында да өзектілік танытып отыр.

Тақырыптың зерттелуі. Когнитивті тіл білімі саласының нысаны болып табылатын концепт сөзі қазақ тіл біліміне өткен ғасырдың 90-жылдары аяқ басты. Ал Еуропа елдерінде бұл атаудың зерттелуі бұдан жарты ғасырға ілгері. Бұл сөз тіл білімінің терминіне айналмас бұрын «түсінік» деген атаумен қолданылып жүрді. Концептің этимологиясына үңілетін болсақ, латынның «conceptus» деген сөзінен шыққан, мағынасы – ұрықтанған, «ұрық», тұқым дегенді білдіреді [1, 617 б.]. Шығу тегі жоғарыда аталғанымен, түрлі ғылым салаларымен айналысатын ғалымдар концептіге әртүрлі анықтама, сипаттама және түсінік береді. Атап айтсақ, А. Шопенгауер концепті заттарды біздің интуитивті қабылдауымыздан туындаған абстракция деп анықтаса, Э. Кант концепт жасаудың өзіне тән үш сипатын анықтайды: салыстыру, ойлап алу, абстракция [2, 314 б.].

Атақты неміс философы Г. Фреге концепті мән деп атағандардың алғашқысы болды және «мән» мен «түсінікті» бір-бірінен шектеді. Оның ойынша мән түсінікке барабар емес. Түсінік әрқашан сөздің базалық мағынасымен байланысты. Ал мән контекст пен бақылаушыға тәуелді, ол субъективті. Философ белгілеудің нағыз жүйесінде барлық ойды жеткізу үшін бір ғана белгілі мән болу қажет, бірақ табиғи тілде олай жеткізе білу мүмкін емес және бір сөз әрқашан әртүрлі контексте бір ғана мәнге ие болуы сирек құбылыс деген пікір айтады [3, 179].

Барри Смиттің пікірінше, концепт – бұл адам танымының нәтижесі. Концептілер абстрактілі немесе нақты, қарапайым немесе құрама, нағыз немесе ойдан шығарылған болуы мүмкін [4, 3 б.]. Ал Стивен Лоренс пен Эрик Марголис «концептілерді – ойлау теориясының ең мәнді құрылымы» деп атайды [5, 35 б.].

Ал когнитивті тіл білімі В.Г. Зинченко мен В.Г. Зусманның анықтауынша, тіл мәселесін «когниция призмасы арқылы» қарастырады. Когницияның астарында: 1. таным, 2. адам ақыл-парасаты мен ойлануын зерттейтін ғылым, 3. «адамның танымдық әрекеті» түсіндіріледі [3, 66 б.]. Концепт ұғымы – когнитивті тіл білімін зерттеуші ғалымдардың нысаны. Сол себепті оның анықтамасы, тіл мен адам дүниетанымы, мәдениет сынды салалармен байланысы және тағы басқа да қырлары зерттеліп, қарастырыла бермек.

Тілдегі концептілер ұлттың, халықтың мәдениетіне, әдебиетіне, ғылымына, тарихына, тәжірибесіне, дініне, қолөнеріне тікелей тәуелді. Ол қатып қалған жүйе емес, керісінше, белгілі бір ұлттың мәдениеті негізінде уақыт пен кеңістік өзгерген сайын ол да өзгеріп отырады.

Концепт ұғымына лингвистика саласында көптеген еңбектерін арнаған ғалымдардың алғашқыларының бірі – когнитолог В.А. Маслова өзінің зерттеу еңбегінде концепт және оның зерттелуі жайлы мынадай пікір айтады: «Ең қажетті концептілер тілде кодталады. Бірақ дәл қай жерде? Кейбір тілші ғалымдар негізгі концептілердің тілдің грамматикасында көрініс табады, себебі лексикада көрініс тапқан сөздің қаңқасы грамматикалық категориялауда бейнеленеді деген пікір айтады. Концептілерді анықтау мен зерттеуде лексика маңызды рөл атқарады» [7, 93 б.].

Ал белгілі орыс когнитологы С.Г. Воркачев: Лингвомәдени мәтіндердегі «концепт» - алдымен, вербалданған мәдени мағына және ол «мүмкіндігінше» тіл мәдениетінің семантикалық бірлігі – лингвомәдени концепт (лингвоконцепт) болып табылады. Оның тілде көрініс табуы ұзақтығы ешнәрсемен шектелмейтін екіжақты тілдік белгімен беріледі» [8, 157 б.], - деп концепт ұғымының екі жақты белгісін атап көрсетеді.

Концепт ғаламның тілдік бейнесіндегі ұлттық ерекше дүниетанымды тануда, түсіну де басты құрал болып табылады. Сонымен, концепт – этномәдени санада сақталған, белгілі бір ұлттың ұрпақтан-ұрпаққа берілетін ықшам, әрі терең мағыналы шындық болмыс, мәдени құндылықтары жөніндегі сан ғасырлық түсінігін білдіретін күрделі құрылым. Оны анықтау үшін дүниенің кейбір ерекшеліктері мен заттық құндылықтары, олардың объектілермен қатынасы, олардың қызметі мен оларға берілген ұлттық сананың сипаты, әрі бағасы айқындалуы қажет. Концептілік ұғымға ие болу үшін белгілі бір ұлттың қолданысындағы сөздер сол ұлттың ғасырлар бойғы мәдениетімен, дәстүрімен, дінімен, тілімен тығыз байланыста қолданылып, белгілі бір ұлттық-мәдени дәрежеге жетуі керек. Ұлт мәдениеті, діні, салт-дәстүрі және тілімен біте қайнасып, ұлттың болмысын бойына сіңірген танымдық түсінік беретін сөздер тілімізде өте көп. Солардың бірі – бақыт концептісі. Аталған концепт – кез келген этноста қалыптасқан универсалды, метафизикалық күрделі құбылыс.

Когнитивті тіл білімінің зерттеу нысаны – концептілердің табиғатын терең зерделеу, олардың ақпараттық деректерін ақын шығармаларынан тауып, түсіну. Бұл зерттеу жұмысының маңыздылығын ары қарай тереңдете түседі. Ақын, жазушылар шығармаларындағы

концептілік мәнде жұмсалатын ұғымдар ақиқат дүниенің сәулесін, ол туралы түсінік, ұғымды санада тұрақты таңбаланып қалыптасқан тілдік құралдардан басқаша, эстетикалық мақсаттарда қолданылатын бейнелі құралдармен (фрейм, ойсурет, сценарий, стереотип, бейне, схема, символ, модель, т.б.) таныту ерекше орын алған.

Сонымен қатар, соңғы уақыттарда адамның когнитивтік аспектілері де алдыңғы қатарға шыққан. Сол себепті «бақыт» концептісін ақын шығармаларынан іздеп, талдау барысында ақынның, яғни тұлғаның интеллектуалды қабілеттерімен қатар, оның эмоционалды мінез-құлқына да мән беріледі. Сондықтан Ю.Н. Карауловтың тілдік тұлға теориясына сүйене отырып, жеке адамның тілдік инсанын үш құрылымдық деңгейге: нөлдік деңгей – тілді қарапайым түрде, кәдімгіше меңгеру дәрежесін көрсететін вербалды-семантикалық деңгей; алғашқы деңгей – жеке инсанның тілдік үлгісін бейнелейтін когнитивтік деңгей; екінші деңгей – тілдік инсанның сөйлеу тілін және мәтін түзуіне себеп болатын мақсат, уәж, мүдде мен нұсқауларды қамтитын уәждік деңгей деп бөліп қарастырғанындай, ақын дискурсының теңдессіз, қайталанбас эстетикалық және эмоционалды-риторикалық колоритінің түзілуін байқауға болады [9, 37-42 бб.]. Тіпті тұлғаның тілдік инсанындағы бұл деңгейлердің бір-бірімен байланысы мен өзара әрекеттесуі оның этно-мәдени және ұлттық ерекшелігімен қабаттаса өріледі [9, 46 б.].

Сондықтан **зерттеудің мақсаты мен міндеті** де «бақыт» концептісінің қазақ ақын-жазушыларының туындыларында, соның ішінде Мағжан Жұмабаев жырларында ассоциациялануын, бейнеленуін, берілуін анықтап, оның мағыналық-ақпараттық өрістерін табу, олардың тілдік модельдерін анықтау арқылы концептілік талдау жасау болып табылады.

«Мағжан – ұлт ақыны, сыршыл, суретшіл лирик, символист» [10, 305 б.] - деп Жүсіпбек Аймауытов айтқан, мағжантану ғылымының негізін қалаған ғалым Ш. Елеукенов: «Әлем, адамзат, ұлт ақыны» [10, 312 б.] деп баға берген ұлтымыздың асқақ рухты ақыны – Мағжан Бекенұлы Жұмабаевтың қазақ әдебиетінің тарихында өзіндік орны ерекше. Ақын ретінде де, азамат, қоғам қайраткері ретінде де ерте пісіп жетілген Мағжан ақын поэзиясының тақырыбы алуан түрлі. Оның жырлары Абай поэзиясы дәстүріне еліктеу, оны ілгері бастыру, байыту қайнарынан бастау алып, тұтас ұлттың қамын жеу, әйел бостандығын аңсау, сүйіспеншіліктің сыршылдығын түйсіне білу, түркішілдік позициясын ұлықтау, әлем кеңістігіне қадам басуға дейін қанат жайған. Осындай көкжиектей шексіз жырларында ақын бақыт танымын қалай жырлады екен, оны қалай әуездеді екен? Соған тоқталайық.

Ақын бақытты жеке алып жырламаған. Әйтсе де, оның өлеңдерінен аталған концептінің берілуін көреміз. Мағжан жырларындағы «бақыт» концептісінің мағыналық-ақпараттық өрісі оның мазмұнына, тақырыбына қарай төмендегідей етіп бөлінді: **бақыт → тіл, бақыт → өнер-білім, бақыт → бостандық, бақыт → еңбек, бақыт → өткен өмір, бақ → өткініші, бақыт → қазақ жері, бақыт → махаббат, бақыт → о жұниенің жұмағы, бақыт → әйел бостандығы.**

Бақыт → тіл мағыналық-ақпараттық өрісі. Ақын «Қазақ тілі» өлеңінде ХХ ғасырдың басында қазақ халқының басына төнген бодандық қамыты «айбынды тудың құлап», «қыран құстың қос қанаты қырқылып», «батыр, хандар ұмытылып», «Асқар Алтай» өзгенің мекені болғанын айта келіп, ... **Нұрлы жұлдыз, бабам тілі**, сен қалдың! [10, 10 б.] – деп жырлайды. Ақын – көріпкел. Ғасырға жуық бодандықтың кесірінен тіл «ұзақ уақыт жарық көрмей жатса да», өзінің «таза, терең, өткір, күштілігімен» «тарап кеткен түркі бауырларын бауырына тартатынын» айтады. Тіліміз мемлекеттік статус алып, қолданылу аясы күннен-күнге кеңіп келеді. Болашақта да біз тіліміз арқылы түркі дүниесі болып бірігерміз. **Бақыт → тіл** мағыналық-ақпараттық өрісін анықтап тұрған - **нұрлы жұлдыз, бабам тілі** тілдік моделі. Мұндағы нұрлы жұлдыз – ойсурет, бабам тілі – фрейм.

Бақыт → **өнер-білім** мағыналық-ақпараттық өрісі. Мағжанның «Сорлы қазақ», «Қарағым», «Жатыр...», «Өнер-білім қайтсе табылар» деген өлеңдерінде білім мен өнер – нағандықтан құтқарушы, жастарға өнер-білімді «жер астында болса-дағы талпынып, ізден» деп насихаттайды. Жоғарыда аталған өлең жолдары **бақыт** → **өнер-білім** мағыналық-ақпараттық өрісін анықтап тұрған тілдік модельдер болады. Ақынның өнер-білімді насихаттау идеясын **бақыт** → **бостандық** мағыналық-ақпараттық өрісі ары қарай сабақтап тұр.

Азамат! Анау қазақ қаным десең,

Жұмақтың суын апар, жаным десең.

Болмаса, ібіліс бол да у алып бар,

Тоқтатам, тұншықтырып зарын десең!.. [10, 27 б.] – деген «Жаралы жан» өлеңінде **бақыт** → **өнер-білім** мағыналық-ақпараттық өрісін анықтап тұрған тілдік модель: **оқыған азаматын күткен қазақ** болса, **бақыт** → **бостандық** ақпараттық-мағыналық өрісінің тілдік бірлігі – **жұмақтың суы**. Мұндағы *оқыған азаматын күткен қазақ* – сценарий, *жұмақтың суы* – фрейм болады.

Ақынның «Дін үйреткенге» деген өлеңінде «шарық ұрып ерікке ұмтылған ұшқыр жанды», «кешегі айбыны зор арыстанды», «жүректі қайраты мол жолбарысты» «ар-намысынан, күші мен есінен айырған» дінді дұрыс үйретпеген «шала жансар қорқақ құл» – дүмше молдалар екендігін айта келіп, сол «қорқақ құлдың тіліне еріп», «бақтан, тақтан, есіл еріктен айырылды» дейді. Осы өлеңдегі **бақыт** → **еңбек** мағыналық-ақпараттық өрісін анықтайтын тілдік бірліктер: *таңның желі, күн сәулесі*. «Бақыт» концептісін құрайтын еңбек ассоциациясын санада символдап, *таңның желі, күн сәулесіне* теңеп тұр. Яғни, еңбектену бақыт болса, сол еңбек ету қазаққа таңның салқын желіндей есіп, алтын жерді құшқан күн сәулесіндей болып келіп тұр. Мұндағы *таңның желі, күн сәулесі* – ойсурет.

Мағжан ақын «Айға» деген өлеңінде түрмеде қамауда отырып, мұңды аймен тілдеседі. Өткен өмірін, балалық шағын, анасын, жастық шағын, туған жерін, бақ-дәулетін еске алады: *...Қолыма қонып еді ол уақыт бақ. ...Кеше ұшқан басымыздан бақыт құсы, Тағы да айналып қонбас па екен?* [10, 81 б.]. Осы өлеңіндегі **бақыт** → **өткен өмір** мағыналық-ақпараттық өрісі ақынның анасы қайтыс болып, түрмеге қамалғанға дейінгі жақсы өмірі, өткен күндері *қолыма қонып еді ол уақыт бақ, кеше ұшқан басымыздан бақыт құсы* деген тілдік модельдер арқылы беріліп тұр. Қазақ қоғамында бақыт ұғымы адамның тұрмыс жағдайымен тығыз байланыста болғандықтан, халық бақытты «бақыт құсы» деп түсінген. Бақыт құсы қолыма қонып, мені бақытты қылады деп ойлаған, ал енді қонбай кетсе, бақытсыздыққа ұшыраймын деп қорыққан. Бақытты болған адамның көңілі көтеріңкі болып, басына тек жақсы ойлар келеді.

«Құс ұшуға жаралған, адам бақытты болуға жаралған» деген қазақ мақалы бар. Қазақ дүниетанымында құс бір жерден екінші жерге ұшып жүргені секілді бақыт та, бақ та, құт та тұрақты болмаған. Исламға дейінгі қазақ танымында бақ мифтік ұғымда қолданса, құт рух мағынасында қолданған. Сол себепті халық бақытты «қолға қонған құсқа» теңеген. Мысалы, Т. Есенова өз еңбегінде бақыттың тұрақсыздығы жайлы айта келіп, былай дейді: «... в русском и казахском сознании наблюдается понимание непостоянства и недолговечности счастья, успеха и удачи в жизни человека: *зигзаг удачи; ловите миг удачи; фортуна улыбаётся; фортуна повернулась задом; бағы кесілді; бақ құсы ұшты, бақ ауысады*. В русских и казахских преданиях существует *птица счастья – бақыт құсы*, которая приносит успех и счастье: *бақыт құсы қонды*» [11, 18 б.]. Сондықтан «қолға қонған құс» базалық концепт болады да, бақыт макроконцептісінің мағыналық-ақпараттық өрісі қызметін атқарады. Бұл тілдік бірліктер ақынның өткенін аса дәріптеп, құрметтеп, қадірін білдіріп, бас игізгенін таңбалап тұр. Сондықтан мұндағы *қолыма қонып еді ол уақыт бақ, кеше ұшқан басымыздан бақыт құсы* – символ.

Сол сияқты **бақ** → **өткінші** мағыналық-ақпараттық өрісі «Есімде... тек таң атсын» өлеңінде төмендегідей өріледі:

**Бақ шіркін бір күн қонып бауырыңа еніп,
Кетпек қой ертеңіне-ақ алдап, күліп.** [10, 52 б.].

Бұл өлең шумақтарында ақын қазақтың орыс отарлауына дейін жауына қарсы қалай жорыққа аттанған кездерін аңсайды, сол жорықтарды мәртебе, бақыт санап, *Бақ шіркін бір күн қонып бауырыңа еніп, Кетпек қой ертеңіне-ақ алдап, күліп* – деп, бұрын мұндай боз өкпе, әрекетсіз емес едің ғой дегендей, елінің ескі ерлік тарихын еске алады. Ал бүгінгі күнде жұртының жауына сондай қайрат көрсете алмай отырғанын, бодандықтың хал-ахуалына, міскін жағдайына халқының еті үйреніп бара жатқанына намыстанып, шамданып, «Кетіппіз біраз ғана біз де қалғып» деп қынжылады. Бірақ, еңсесін түсірмей, **Жаңадан жолбарыстай ұмтылармыз, Көрелік төңіректі, тек таң атсын!**» [10, 53 б.] деген өлең жолдарымен қажыр, қайрат береді. Мұндағы ақынның «*таң атсын*» дегені 1916 жылғы халық көтерілісі еді. Ақын шығармаларын зерттеуші ғалым Ш. Елеуенов Мағжанның мұндай сөз саптауын талдай келе: символистер сананың арғы бетіндегі көзге көрінбейтін тылсымнан шабыт қуатымен, көңіл көзімен, түйсікпен әлде не ақиқатты аңдауға, аңғаруға тырысады. Мысалы, жай көзге күн жерді айналып тұрған секілді. Ал, көңіл көзімен көрген адам жер күнді айналатынын дәл тауып, шындық үстінен түскені мәлім... үлкен әлеуметтік-саяси, жер шарындық мәні бар оқиғалардың ең әуелі символдық бейнесін тауып, олар туралы өлең тиегін сонан соң ағытқан» [10, 306-307 бб.] дейді. Сонымен, бұл өлеңдегі **бақ** → **өткінші** мағыналық-ақпараттық өрісін анықтап тұрған *Бақ шіркін бір күн қонып бауырыңа еніп, Кетпек қой ертеңіне-ақ алдап, күліп* тілдік моделі болады. Тілдік моделінің когнитивтік құрылымы – сценарий.

Ақын елінің жерін, оның сұлу табиғаты мен байлығын бақыт құсына балайды. Мысалы, «Орал тауы» атты өлеңінде мейірімі кең Тәңірі осы тауға биіктікті, қойнына алтын мен алмасты, жиі өскен шытырманды ағашты, аю, қасқыр сынды түрлі аңдарды үйіп-төгіп бере салған дей келіп:

Тұрғанда бақыт құсы бастарында,

Іргесі жел-күн тимей берік еді [10, 96 б.] - деп, Орал тауының түркілердің (қазақтардың) жері болған кезде халқы да, жері де бақытты еді дейді. Ел билігінен айырылған қазақ бара-бара жер билігінен айырылды. Қазақтың ең шұрайлы жерлері келіп-сектердің еншісіне тиді. Қазақ шөл, шөлейтке күштеп ығыстырылды. Сол сияқты «Туған жерім – Сасықкөл» өлеңінде де осы ой жалғасын тауып, оның болашағына, қарашекпен – орыс келіп қоныстанса, не болар екен деген қауіппен қарайды:

Айдын көл, ата қоныс, құт болған көл,...

...Итиіп қарашекпен келіп қонса,

Басыңнан құсың ұшып кетер сенің [10, 88 б.]. Қазақ жері, оның табиғаты жайында талданған екі өлеңдегі бақыт концептісінің **бақыт** → **қазақ жері** мағыналық-ақпараттық өрісі *Тұрғанда бақыт құсы бастарында, Іргесі жел-күн тимей берік еді және құт болған көл* тілдік бірліктері болады. Аталған тілдік модельдердің когнитивтік құрылымы – символ. Сонымен қатар, **бақыт** → **қазақ жері** мағыналық-ақпараттық өрісін білдіріп тұрған тілдік бірліктердің оппозициясы – *Аты да, заты да жоқ, дыбысы жоқ, Жоғалған әлдеқайда іріп-шіріп және Итиіп қарашекпен келіп қонса, Басыңнан құсың ұшып кетер сенің* тілдік бірліктері.

Мағжанның махаббат лирикасында күнделікті қарапайым сөздер ақын жүрегінің қияли көрігінде ғажайып көрініске ұласып, адамның тіл жеткісіз ең бір рахат сәтін соншалық іңкәр сезіммен сөйлетеді. Бақыт ұғымын білдіретін тұрақты тіркестер ақын өлеңдерінде

қолданыс тауып, өлең құрылымы мен мазмұнына ерекше көрік береді. Мысалы, «Тірілдім» өлеңіндегі:

*Жиегінде қорғасындай көгімнің
Бүгін бақыт таңы білінді...*

...*Бүгін маған жұмаққа өмір жол болды*, [10, 33 б.] – деген шумақтарында бақыт концептісіндегі **бақыт** → **махаббат** мағыналық-ақпараттық өрісін *Жиегінде қорғасындай көгімнің, Бүгін бақыт таңы білінді, Бүгін маған жұмаққа өмір жол болды* тілдік бірліктері айқындап тұр. Бұл тілдік бірліктердің когнитивтік (дүниетанымдық) құрылымы – бейне болады.

Бақыт → **о дүниенің жұмағы** мағыналық-ақпараттық өрісі. Мағжан ақын жырларындағы бақыт концептісінің мағыналық-ақпараттық өрісін талдау барысында жыр пайғамбарының «Баланың қабір тасына» деген өлеңін талдамай кету мүмкін емес. Бұл өлеңнің жазылу тарихы туралы Ш. Елеукунов былай дейді: «Осының алдында екі жыл бұрын ақынның құдай қосқан жары Зейнеп баладан қайтыс болады. Азамат соғысы кезінде туғандықтан есімін Граждан деп атаған тұңғыштары шешесінің өлімінен соң көп ұзамай бір жасында ажал қармағына ілікті. «Баланың қабір тасына» өлеңі осы кезде туған. Тағдырға тәбділ жоқ. Өмір заңы солай» [10, 299 б.]. Екі шумақтан ғана тұратын өлеңді оқып көрелік:

*...Бақыты жоқ сорлы ата-ананың
Жанар-жанбас шамшырағы сөнді деп.
Өлгені емес, жерді тастап кеткені, –
Шын бақытқа ерте бастан жеткені:
Ізгі оймен жайлы жаннат төрінен*

Орын алып, Ата-анасын күткелі! [10, 67 б.]. Өлеңде бақ – сор оппозициясы тамаша шендестірілген. Жоғарыдағы өлеңдерде бақыт, алдымен, жырланса, мұнда, алдымен, жырланған сор танымына қарама-қарсы бақытты жырлайды. Сор танымын білдіріп тұрған *Бақыты жоқ сорлы ата-ананың Жанар-жанбас шамшырағы сөнді* деген тілдік модельдерге бақыт концептісін айқындайтын *Шын бақытқа ерте бастан жеткені: Ізгі оймен жайлы жаннат төрінен, Орын алып Ата-анасын күткелі* деген тілдік бірліктері қарсы қолданыс тапқан. Ақын өлеңінде бақыт сөзін шын бақыт деп құбылтып, оны ары қарай сәбидің *жайлы жаннаттың төрінен орын алып, Ата-анасын сол жақта күткелі кетті* деп халық танымындағы ерте шетінеген сәбилер жұмақта болады деген діни сенімді шебер суреттейді. Өлеңнің екінші шумағы бақыт концептісін анықтайтын **бақыт** → **о жұниенің жұмағы** мағыналық-ақпараттық өрісін айғақтайтын тілдік модель болады. Бұл тілдік модельдің когнитивтік құрылымы – сценарий.

XX ғасырдың басында әйел теңдігін, бас бостандығын паш еткен шығармалар қазақ әдебиетінде ең көп жазылған тақырыптардың бірі болды. Мағжан Жұмабаев та бұл тақырыпты айналып өте алмады. «Жас келін», «Зарлы сұлу», «Тілегім», «Алданған сұлу», қара сөзбен жазылған «Домбыра» өлеңі – әйел бостандығын аңсаудан туған шығармалар. Ақын «Жазғы түнде» өлеңінде әйелдің бақыты – сүйгеніне қосылу, өз теңін табу деген идеяны көтереді:

Алдыңда алтын бағың бар,

Баққа аяқты батыл бас, [10, 79 б.] деген үзіндідегі **бақыт** → **әйел бостандығы** мағыналық-ақпараттық өрісін тілдік бірліктері болады. Мұндағы *алтын бақ* тіркесі – шын сүйген жарымен кешетін жұбайлық ғұмыр. Алтын бақ тілдік моделі – ойсурет, *баққа аяқты батыл бас* – бейне.

Қорытынды. Шығармалардағы «бақыт» концептісінің мағыналық-ақпараттық өрісін айқындайтын тілдік бірліктер ақынның әлемді тануынан, ұлт дүниетанымында қалыпта-

сқан ұғымдардан сусындауынан қалыптасқан күрделі, терең дүниетанымын әлемнің тілдік бейнесімен, жанды-жансыз құбылыстармен, санада материалданатын ұғымдармен байланыстыра жаңғырады. Яғни, ақын ұлт танымында қалыптасқан «бақытты» вербалды-семантикалық деңгей мен тілдік үлгіні бейнелейтін когнитивтік деңгейден уәждік деңгейге көтереді. Тілімізде «бақыт» танымын білдіретін сөздер (бақыт, бақ, құт) мен тұрақты тіркестерге (бақыт құсы, құт қонған, жаннаттың бағы) жан бітіріп, құбылтып, дыбыстық, қимылдық бейнелермен айшықтайды: *шын бақыт, алтын бақыт, нұрлы жұлдыз, жаннаттың төрі, баққа аяқты батыл бас, бүгін маған жұмаққа өмір жол болды, бақ шіркін бір күн қонып бауырыңа еніп, қолыма қонып еді ол уақыт бақ, таңның желі, күн сәулесі, жұмақтың суы*, т.б. Бақытты қазақ жері, баба тілі, бостандық, өнер-білім, еңбек, әйел бостандығы деп танып, қоғамдық мәселе ретінде көтереді. XX ғасыр басындағы қазақ тағдырына жаны ашиды, мұңға беріледі, тығырықтан шығудың жолын іздейді. Ақынның бақыты халқының бақытының айналасына құрылған.

Әдебиеттер

1. Демьянков В.З. Термин «концепт» как элемент терминологической культуры //Язык как материя смысла: сб. ст. в честь академика Н.Ю. Шведовой /отв. ред. М.В. Ляпон. - Москва, 2007. - С. 606-622.
2. Кант И. Критика чистого разума / пер. с нем. Н. О. Лосского // Кант И. Сочинения: в 8 т. – Москва: Чоро, 1994. – Т. 3.
3. Фреге Г. Смысл и денотат / Г. Фреге // Семиотика и информатика: Вып. 35, - Москва: 1997. – С. 354.
4. Smith B. Beyond Concepts: Ontology as Reality Representation [Электрон. ресурс]. - URL: <http://ontology.buffalo.edu/bfo/BeyondConcepts.pdf>. From Achille Varzi and Laure Vieu (eds.), Proceedings of FOIS 2004. International Conference on Formal Ontology and Information Systems, Turin, 4-6 November 2004 (Қаралған күні: 05.12.2019)
5. Laurence S. and Margolis E. Concepts and Cognitive Science [Электрон. ресурс]. - URL: <https://www.cs.nyu.edu/courses/fall07/G22.3033-006/CCS.pdf>. This paper was originally published in E. Margolis & S. Laurence (eds.) Concepts: Core Readings, Cambridge, Mass.: MIT Press. 1-81 p. (Қаралған күні: 05.12.2019)
6. Зинченко В.Г. Межкультурная коммуникация. Системный подход / В.Г. Зинченко, В.Г. Зусман, З.И. Кирнозе: учеб. пособие. – Нижний Новгород, 2003. – С.192 .
7. Маслова В.А. Введение в когнитивную лингвистику. – Москва: Флинта Наука, 2007. – С. 296.
8. Воркачев С.Г. Счастье как лингвокультурный концепт. - Москва: Гнозис, 2004. – 236 с.
9. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. Изд. 7-е. - Москва: Издательство ЛКИ, 2010. – С. 264.
10. Жұмабаев М. Өлеңдер, поэмалар. – Алматы: «Анарыс» баспасы, 2009. – 320 б.
11. Есенова Т.С. Лексикографическое описание наименования концепта «успех» в двуязычном (русско-казахском) словаре: автореф. ... док. филол. наук. – Алматы, 2008. – С. 23.

Ж.К. Балтабаева¹, А.А. Бияздыкова²

¹Казахский национальный педагогический университет им. Абая, Алматы, Казахстан

²Казахская национальная академия искусств им. Т. Жургенова, Алматы, Казахстан

Лингвистические единицы, определяющие семантико-информационное поле базового концепта «счастье» в произведениях М. Жумабаева

Аннотация. В статье излагаются содержательные информационные поля, формирующие базовое понятие «счастье» в стихах Магжана Жумабаева, анализируются языковые модели, которые их определяют, и когнитивная структура языковых единиц. При анализе стихов Магжана были выделены десять семантико-информационных полей, формирующих базовое понятие «счастье». Лингвистические единицы и когнитивные структуры систематически анализируются и интерпретируются как семантические информационные поля, формирующие эту концепцию. В ходе анализа были выявлены личное видение поэтом счастья поэта, его описание, его собственный стиль. Картина политической жизни того же периода, состояния общества, судьбы казахского народа в начале XX века были четко отражены в поэтических стихах. Они особенно очевидны в понятии счастья.

Ключевые слова: когнитивная лингвистика, концепт, познание, счастье, поэт, языковая единица, когнитивная структура.

Zh.K. Baltabaeva¹, A.A. Biyazykova²

¹Abay Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan

²T. Zhurgenov Kazakh National Academy of Arts, Almaty, Kazakhstan

Linguistic Units Determining the Semantic-Informational Field of the Basic Concept “Happiness” in M. Zhumabayev’s Works

Abstract. The article sets out informational content fields that form the basic concept of “happiness” in the verses of Magzhan Zhumabaev, analyzes the language models that define them, and the cognitive structure of language units. When analyzing the poems of M. Zhumabaev, ten semantic-informational fields were identified that form the basic concept of “happiness”. Linguistic units and cognitive structures are systematically analyzed and interpreted as semantic information fields that form this concept. During the analysis, the poet’s personal vision of the poet’s happiness, his description, his own style was revealed. The picture of the political life of the same period, the state of society, the fate of the Kazakh people at the beginning of the twentieth century was clearly reflected in poetic poems. They are especially evident in the concept of happiness.

Keywords: cognitive linguistics, concept, cognition, happiness, poet, language unit, cognitive structure.

References

1. Demyankov V.Z. Termin «kontsept» kak element terminologicheskoy kul'tury //Yazyk kak materiya smysla: sb. st. v chest' akademika N.YU. Shvedovoy /otv. red. M.V. Lyapon [The term “concept” as an element of terminological culture // Language as a matter of meaning: Sat. Art. in honor of academician N.Yu. Swedish / Otv ed. M.V. Lyapon]. (Moscow, 2007, p. 606-622). [in Russian]
2. Kant I. Kritika chistogo razuma [Critique of Pure Reason] / per. s nem. [translated by] N. O. Losskogo // Kant I. Sochineniya: v 8 t. [Collected works in 8 volumes] (Moscow, Choro, 1994, V. 3). [in Russian]
3. Frege G. Smyisl i denotat [On Sense and Reference] / G. Frege // Semiotika i informatika [Semiotics and informatics] (Vyip. 35, Moscow, 1997. p. 354) [in Russian]

4. Smith B. Beyond Concepts: Ontology as Reality Representation [Electronic resource]. – Available at: <http://ontology.buffalo.edu/bfo/BeyondConcepts.pdf>. From Achille Varzi and Laure Vieu (eds.), Proceedings of FOIS 2004. International Conference on Formal Ontology and Information Systems (Turin, p. 4-6 November, 2004). (Accessed: 05.12.2019)
5. Laurence S. and Margolis E. Concepts and Cognitive Science [Electronic resource]. – Available at: <https://www.cs.nyu.edu/courses/fall07/G22.3033-006/CCS.pdf>. This paper was originally published in E. Margolis & S. Laurence (eds.) Concepts: Core Readings (Cambridge, Mass.: MIT Press, p. 81). (Accessed: 05.12.2019)
6. Zinchenko V.G. Mezhkulturnaya kommunikatsiya. Sistemnyiy podhod [Intercultural communication. System approach] / V.G. Zinchenko, V.G. Zusman, Z.I. Kirnoze: ucheb. posobie [study guide] (Nizhniy Novgorod, 2003, p. 192). [in Russian]
7. Maslova V.A. Vvedenie v cognitivnyu lingvistiku [Introduction to cognitive linguistics] (Moscow, Flinta Nauka, 2007 .p. 296). [in Russian]
8. Vorkachev S.G. Schast'ye kak lingvokul'turnyy kontsept [Happiness as a linguistic and cultural concep. (Moscow, Gnosis, 2004, p. 236). [in Russian]
9. Karaulov YU.N. Russkiy yazyk i yazykovaya lichnost'. Izd. 7-ye. — M.: Izdatel'stvo LKI, 2010. —264 s. [in Russian]
10. Zhumabaev M. Olender, poemalar [Poems] (Almaty, AnArys, 2009, p. 320). [in Kazakh]
11. Esenova T.S. Leksikograficheskoye opisaniye naimenovaniya kontsepta «uspek» v dvukhyazychnom (russko-kazakhskom) slovare: avtoref. ... dok. filol. [Lexicographic description of the name of the concept of «success» in a bilingual (Russian-Kazakh) dictionary: author. ... doc. filol. Sciences] (Almaty, 2008, p. 23). [in Russian]

Авторлар туралы мәлімет:

Балтабаева Жаңалық – педагогика ғылымдарының докторы, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің профессоры, Алматы, Қазақстан.

Бияздықова Әлия – негізгі автор, PhD, Қазақстан тарихы және әлеуметтік ғылымдар кафедрасының доценті, Т. Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясы, Алматы, Қазақстан.

Baltabaeva Zhanalyk – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Abay Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan.

Biyazdykova Aliya – main author, PhD, Associate Professor of the History of Kazakhstan and Social Sciences, T. Zhurgenov Kazakh National Academy of Arts, Almaty, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Филология сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Филология ғылымдарының өзекті мәселелерін, тіл және әдебиетті оқыту әдістемелерін және де ғылыми конференциялардың ең маңызды материалдарын, библиографиялық шолу мен сын пікірлерді көрсететін әдебиеттану және тілтану саласындағы мұқият тексеруден өткен ғылыми жұмыстарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (*мекен-жайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қаласы, Қ.Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 402 кабинет*) қолжазбаның қол қойылған бір дана қағаз нұсқасын тапсыру және **Word** форматындағы электронды нұсқасын **vest_phil@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан алынған **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі **«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында»** басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімделгеніне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жекедеректер мен әдебиеттер тізімін қоса):
- мақалалар үшін - 8 беттен 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін.

5. Мақалаға қойылатын талаптар:

- **Microsoft Word** (docx) форматындағы файлда;
- **Times New Roman** шрифінде;
- жақтау жолағы 2x2x2x2;
- 1,5 жоларалық интервалы;
- 14 кегл;
- мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
- Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
- **транслитерация** Library of Congress (LC) жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланың құрылымы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында **қою әріппен** жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады) Автор(лар)дың **E-mail-ы** – жақша ішінде (*курсивпен*);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қою кіші әріппен жазылады)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі **жартылай қоюмен** белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қоюылуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелері/талқылауы,

қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады).

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.].)

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекенжайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журналдың басылым жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 теңге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 теңге).

Реквизиттер:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«Мақала үшін, автордың АТЫ-ЖӨНІ»

Provisions on articles submitted to the journal “Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. Philology Series”

1. Goal of the journal. Publication of carefully selected original scientific papers in the fields of literary studies, linguistics, reflecting the actual problems of philology, language and literature teaching methods, most significant proceedings of scientific conferences, bibliographic summaries and reviews.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 402) and by e-mail **vest_phil@enu.kz** in **Word** format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,0;
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IASTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author's e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1.25 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprttenings, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT).

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСJBKZKX
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«For the publication, Name of the author»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева. Серия Филология»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области литературоведения и языкознания, отражающих актуальные проблемы филологических наук, методы преподавания языка и литературы, а также наиболее значимые материалы научных конференций, библиографические обзоры и рецензии.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 402) и по e-mail vest_phil@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. Также авторам необходимо предоставить **сопроводительное письмо**.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx);
- шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2;
- междустрочный интервал 1,0; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі/Образец оформления статьи/ Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (начертание курсивом)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие об-

легчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1,25 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: Дихан Қамзабекұлы
Компьютерде беттеген: Дәмегүл Елешева

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Филология сериясы.
- 2020. - 3 (132). - Нұр-Сұлтан: ЕҰУ. 151-б.
Шартты б.т. - 9,4 Таралымы - 9 дана
Электронды нұсқа: [http:// bulphil.enu.kz](http://bulphil.enu.kz)

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды